

Nr 38.

Godkänd av första kammaren den 28 februari 1923.

Godkänd av andra kammaren den 28 februari 1923.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1923—1924 i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

(Statsutskottets utlåtande nr 9.)

Till KONUNGEN.

I anledning av nedan angivna av Eders Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna för kapitalökning, i vad angår post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk, får riksdagen för Eders Kungl. Maj:t anmäla följande beslut.

Postverket.

1:o) Uti den till riksdagen den 8 januari 1923 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1923—1924 har Eders Kungl. Maj:t i avseende å postverket, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning, Bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda

dag, föreslagit riksdagen (punkt 1) att för inköp av inventarier för postverkets behov för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

På sätt av statsrådsprotokollet inhämtas, skulle en del av ifrågavarande belopp komma till användning för inköp för postverkets räkning av automobilomnibusar, avsedda för kombinerad post- och persontrafik å vissa landsvägslinjer. Med hänsyn bl. a. till det föreliggande behovet av bättre kommunikationer i skilda delar av landet har riksdagen icke velat motsätta sig realiserandet i viss begränsad omfattning av det sålunda från generalpoststyrelsen framkomna projektet. Vissa försök med dylika automobilomnibusar hava redan igångsatts. Så finnes för närvarande, enligt vad som inhämtats, en automobilinje av postverket inrättad å den 82 kilometer långa sträckan mellan Tvärålunds station å norra stambanan och Lycksele.

Departementschefen har påpekat vikten av att man beträffande en dylik kombinerad person- och posttrafik ginge fram med försiktighet; sålunda måste noggrant beaktas bland annat de erfarenheter, som kunde inhämtas i fråga om vägarnas förmåga att bära dylik trafik och, särskilt beträffande Norrland, möjligheten att under vintern uppehålla trafiken. För egen del vill riksdagen erinra, att frågan om lämpligaste sättet för anordnande av maskinell vägtrafik inom landet för närvarande är under utredning av en för ändamålet tillsatt kommitté. Det synes riksdagen angeläget, att den sålunda inom postverket försöksvis igångsätta personautomobiltrafiken icke gives en sådan omfattning, att den kan innebära ett föregripande av de organisatoriska åtgärder på området, som från statens sida kunna komma att visa sig erforderliga för åstadkommande av en rationell lösning av ifrågavarande på senaste tiden uppkomna kommunikationsspörsmål. Riksdagen anser sig också böra framhålla vikten av att den sålunda på området förekommande försöksdriften, som enligt vad som inhämtats hittills varit förenad med rätt omfattande experiment med tekniska anordningar av olika slag, kommer att stå i överensstämmelse med sund ekonomi och att statsverket icke genom densamma åsamkas onödiga kostnader utan motsvarande gagn för saken.

Särskilt av nu anförda skäl har riksdagen i likhet med departementschefen ansett, att den av generalpoststyrelsen begärda anslagssumman, 600,000 kronor, bör nedsättas till 500,000 kronor.

I avseende å sättet för täckande av ifrågavarande liksom övriga för kapitalökning för de fyra kommunikationsverken här nedan förekommande anslag har riksdagen bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag om att desamma måtte utgå av lånemedel, dock, på sätt Eders Kungl. Maj:t

föreslagit, med undantag för anslaget till statsbanan Sveg—Hede, till vilket anslags täckande medel, i överensstämmelse med vad som tidigare ägt rum, skulle beredas från andra statsinkomster än lånemedel.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för *inköp av inventarier för postverkets behov* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 500,000 kronor, att utgå av lånemedel.

2:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2) har riksdagen för fortsättande av uppförande av *centralposthus i Göteborg* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 300,000 kronor, att utgå av lånemedel.

3:o) Eders Kungl. Majt har föreslagit riksdagen (punkt 3) medgiva att för påbörjande av arbetet med uppförande i Hudiksvall, för en beräknad kostnad av 227,000 kronor, av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, må av odisponerade delar av de utav riksdagen för uppförande av posthus i Krylbo tidigare anvisade anslag användas ett belopp av 50,000 kronor.

Med hänsyn till den i ärendet lämnade utredningen har riksdagen ansett sig böra bifalla förevarande förslag och får alltså anmäla, att riksdagen medgivit att för påbörjande av arbetet med uppförande i *Hudiksvall*, för en beräknad kostnad av 227,000 kronor, av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, må av odisponerade delar av de utav riksdagen för uppförande av posthus i Krylbo tidigare anvisade anslag användas ett belopp av 50,000 kronor.

4:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4) har riksdagen medgivit att för *inköp av fastigheter för postverkets räkning*, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av odisponerade delar av de utav riksdagen för uppförande av posthus i Krylbo tidigare anvisade anslag användas ett belopp av 156,894 kronor 37 öre, att disponeras efter Eders Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

Telegrafverket.

5:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5) medgiva att för uppförande av en telegrafstationsbyggnad å telegrafverket tillhörig tomt i Halmstad, för en beräknad kostnad av 412,000 kronor, må få användas odisponerad del eller 200,000 kronor av det av riksdagen å tilläggsstat för år 1920 för uppförande av arbetarbostäder å telegrafverket tillhöriga fastigheter i Nynäshamns köping anvisade reservationsanslaget 500,000 kronor.

På grund av den i ärendet lämnade utredningen har riksdagen funnit sig böra bifalla förevarande förslag.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen medgivit, att för uppförande av en telegrafstationsbyggnad å telegrafverket tillhörig tomt i *Halmstad*, för en beräknad kostnad av 412,000 kronor, må få användas odisponerad del eller 200,000 kronor av det av riksdagen å tilläggsstat för år 1920 för uppförande av arbetarbostäder å telegrafverket tillhöriga fastigheter i Nynäshamns köping anvisade reservationsanslaget av 500,000 kronor.

6:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6) har riksdagen medgivit, att för *inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning*, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av de besparingar, som uppkommit å tidigare beviljade anslag till uppförande av vissa byggnader vid telegrafverket, användas ett belopp av 300,000 kronor, att disponeras efter Eders Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

7:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7) har riksdagen för *fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor, att utgå av lånemedel.

8:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 8) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att för anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater må användas tillhoppa 550,000 kronor av besparingar, som beräknas uppkomma å av riksdagen tidigare till vissa byggnadsföretag för telegrafverkets behov anvisade anslag, dels ock för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,200,000.

Riksdagen har ansett att, på sätt Eders Kungl. Maj:t föreslagit, fortsatt anslag nu bör beviljas till ifrågavarande radioanläggning.

Beträffande anläggningens räntabilitet har inhämtats, att redan från början skulle vara att påräkna en trafikinkomst, som täckte icke blott kostnaderna för drift och underhåll utan även motsvarade en om än obetydlig avkastning å nedlagt kapital. I den mån trafiken upparbetades bleve givetvis förräntningen mera tillfredsställande. Vid en trafikmängd av exempelvis 2 miljoner ord eller dubbla den kvantitet, som ansetts vara att påräkna under första trafikåret, kunde det antagas, att överskottet å totala anläggningskapitalet, 4,850,000 kronor, komme att utgöra över 8 %. Även om det således icke kan förväntas, att företaget med avseende å räntabiliteten från början ter sig fullt tillfredsställande, torde detta dock uppvägas av de fördelar ur internationell kommu-

nikationssynpunkt, som genom anläggningen torde vara att vinna. I detta hänseende vill riksdagen erinra, hurusom av nästlidne riksdag framhölls, att även om med ifrågavarande anläggning i första hand avsåges att åstadkomma direkt radioförbindelse med Amerikas Förenta Stater, det dock icke borde helt bortses från de övriga möjligheter, som kunde erbjudas till dylik trafik med motsvarande anläggningar i andra delar av världen och särskilt sådana länder, med vilka vårt land stode i livligare förbindelse. Enligt vad av riksdagens vederbörande utskott inhämtats, föreligger möjlighet till beaktande av denna synpunkt tack vare det samarbete, som för närvarande råder mellan de ledande radiobolagen.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen *dels* medgivit, att för anläggning av en *radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater* må användas tillhopa 550,000 kronor av besparingar, som beräknas uppkomma å av riksdagen tidigare till vissa byggnadsföretag för telegrafverkets behov anvisade anslag, *dels ock* för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Statens järnvägar.

9:o) Beträffande statens järnvägar har riksdagen med bifall till Eders Kungl. Maj:t:s förslag (punkt 10) medgivit att av de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för *ombyggnad av bangården vid Sala* användas ett belopp av 82,000 kronor.

10:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 11) föreslagit riksdagen att av de i ovan nämnda statsrådsprotokoll omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för *ombyggnad av bangården vid Lund* användas ett belopp av 159,000 kronor.

Otvivelaktigt måste det ingiva vissa betänkligheter att under nuvarande tidsförhållanden fatta beslut om en bangårdsanläggning av sådan omfattning som den här föreslagna. Det torde emellertid vara allmänt känt, att anordningarna vid Lunds station äro av sådan otillfredsställande beskaffenhet, att snara förbättringsåtgärder icke kunna undvikas. Enligt vad som inhämtats, torde en rationell lösning av Lunds bangårdsfråga, vilken fråga bland annat föranlett omfattande underhandlingar med staden om markbyten m. m., knappast kunna åstadkommas på annat sätt och för

mindre kostnad än ett godtagande av den nu framlagda planen skulle innebära.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen därför medgivit att av de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för *ombyggnad av bangården vid Lund* användas ett belopp av 159,000 kronor.

11:o) Riksdagen får anmäla, att riksdagen, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12) medgivit, att av de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för *anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå* användas ett belopp av 600,000 kronor.

12:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13) har riksdagen medgivit, att av de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för *anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Tranås till Aneby och från Bodafors till Sävsjö* användas ett belopp av 250,000 kronor.

13:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 14) har riksdagen till *anordningar för förbättrad driftsekonomi vid vissa lokomotivstationer* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 50,000 kronor, att utgå av lånemedel.

14:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 15) föreslagit riksdagen att för husbyggnader för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 37,500 kronor.

På sätt den i ärendet lämnade utredningen framgår, är anslaget avsett för uppförande i Ytterby av ett bostadshus, innehållande två lägenheter om 2 rum och kök för trafikavdelningens personal med möjlighet att framdeles inreda ytterligare en lägenhet å vinden. Kostnaderna för själva bostadshuset hava beräknats till 32,000 kronor, vartill skulle komma 3,000 kronor för fristående jordkällare och 2,500 kronor för uthus.

Riksdagen har icke velat motsätta sig att ifrågavarande anslag beviljas, även om riksdagen funnit de beräknade byggnadskostnaderna höga. Riksdagen förutsätter emellertid, att det tages under övervägande, huruvida desamma icke kunna nedbringas.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för *husbyggnader* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 37,500 kronor, att utgå av lånemedel.

15:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag,

har riksdagen för *ordnande av brandväsendet vid statens järnvägar* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 25,000 kronor, att utgå av lånemedel.

16:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 17) har riksdagen till fortsättning av *statsbanan Sveg—Hede* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

17:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 19) har riksdagen till fortsättning av *statsbanan Forsmo—Hoting* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 2,200,000 kronor, att utgå av lånemedel.

18:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 21) har riksdagen för införande av *genomgående tryckluftbroms beträffande statens järnvägars rullande materiel* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Statens vattenfallsverk.

19:o) Beträffande statens vattenfallsverk har Eders Kungl. Maj:t (punkt 22) föreslagit riksdagen att för fortsättning av första utbyggnaden av Lilla Edets kraftstation för budgetåret 1923—1924 bevilja ett reservationsanslag av 2,100,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag, för fortsättning av *första utbyggnaden av Lilla Edets kraftstation* för budgetåret 1923—1924 beviljat ett reservationsanslag av 2,100,000 kronor, att utgå av lånemedel.

20:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 23) föreslagit riksdagen att till slutförande av förberedande åtgärder för Vänerens reglering för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Redan vid nästföregående riksdag framställdes i sammanhang med behandlingen av då föreliggande fråga om beviljande av fortsatt anslag till ifrågavarande undersökningar vissa erinringar med anledning av den uppkomna oförutsett höga kostnadsökningen, och anförde därvid riksdagen, hurusom den utredning, som år 1918 vid beslutet om undersökningarnas igångsättande framlades för riksdagen, tydligen icke varit av sådan beskaffenhet, att på densamma kunnat med önskvärd grad av tillförlitlighet bedömas deras blivande omfattning. Emellertid framhöll riksdagen samtidigt den betydelse frågan om Vänerens reglering obestriddigt ägde för den framtida hushållningen med och tillvaratagandet av

landets vattenkraftstillgångar. Redan på grund av det framskridna stadium, vari utredningsarbetet för närvarande befunne sig, ansåg riksdagen det därför uteslutet att nu avbryta detsamma.

Den nu föreliggande framställningen om ytterligare medel för ändamålet giver riksdagen anledning ytterligare framhålla, vad vid nästföregående riksdag anfördes om den i detta fall uppkomna anmärkningsvärt höga kostnadsökningen. Då emellertid de tidigare framhållna synpunkterna om vikten av utredningarnas slutförande utan avbrott alltjämt torde äga giltighet, har riksdagen ansett sig böra nu anvisa medel här för med av Eders Kungl. Maj:t äskat belopp.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till slutförande av *föberedande åtgärder för Vänerens reglering* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 500,000 kronor, att utgå av lånemedel.

21:o) Riksdagen får anmäla, att riksdagen i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 24) *dels för fortsatt underhåll av de vid Harsprånget utförda anläggningar och byggnader m. m.* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 80,000 kronor, att utgå av lånemedel, *dels ock* medgivit, att de å anslagen till Motala kraftstation uppkomna besparingarna, omkring 950,000 kronor, ävensom erforderlig del av det belopp å 500,000 kronor, som vid beviljande av rörelsekapital till statens vattenfallsverk avsetts motsvara kostnad för anskaffande av vissa materialier och inventarier för Harsprångsbyggnaden, må överföras till denna anläggning för påföring å anläggningskostnaden av dels diverse för kraftstationsanläggningen använd mindre lätt flyttbar materiel, dels ock skäligen del av det bokförda värdet å för anläggningen inköpta men ej använda materialier och inventarier.

22:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 25) har riksdagen för fullbordande av arbetena för *reglering av Suorvasjöarna* för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 1,300,000 kronor, att utgå av lånemedel.

23:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 26) har riksdagen *dels* medgivit Eders Kungl. Maj:t bemyndiga vattenfallsstyrelsen att under iakttagande av de särskilda föreskrifter, som Eders Kungl. Maj:t kan komma att meddela, förbinda kronan såsom ägare av Älvkarleby vattenfall med därtill hörande forsar samt av Tyttboforsen att till *utförande av regleringsarbeten vid Vänjansjön* enligt av Dalälvens regleringsförening utarbetad plan lämna de bidrag, som enligt föreningens stadgar åligga ägare av vattenfall; *dels* till bestridande av på staten belöpande andel av kostnaden för nämnda regleringsarbeten för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 139,000 kronor, att utgå

av lånemedel; *dels ock* för fullgörande av de på staten belöpande förskottsinbetalningar till föreningen, som betingas av att ägarna till obebyggda fall i Dalälven icke äro skyldiga att omedelbart inbetala på dessa fall belöpande andelar i regleringskostnaden, för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 70,000 kronor, att utgå av tillfälliga lånemedel.

24:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27) har riksdagen *dels* medgivit, att av de som förlagskapital för anskaffande av bränsle för ångkraftstationen i Västerås anvisade anslag ett belopp av 1,000,000 kronor må användas för utförande av *distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten* vid statens kraftverk; *dels ock* för sistnämnda ändamål för budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 5,500,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Stockholm den 28 februari 1923.

Med undersätlig vörndnad.
